

Nr 54.

Ankom till riksdagens kansli den 21 juni 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion nr 269, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Hedlund* i Rådomb och *Andersson* i Hedensbyn hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Till stöd för denna hemställan har i motionen anförts bl. a. följande:

Den mätning av rundvirke, som utfördes av de inom landet arbetande mätningsföreningarna, omfattade företrädesvis endast det s. k. köpvirket, d. v. s. sådant virke som avyttrats på villkor att betalningen skulle erläggas enligt utförd mätning. Goda skäl talade emellertid för att fordra opartisk mätning av allt virke, som nedlades i flottled, oavsett om det inköpts att betalas enligt mätning eller avverkats å industriföretagens egna skogar eller med stöd av avverkningsrätter. Mätningen skulle ju ligga till grund för flottningskostnadernas fördelning och borde därför vara i möjligaste mån ensartad. Vidare vore skatteunderlagens storlek i viss utsträckning beroende av mätningen. Detta gällde förutom skogsaccisen all inkomstbeskattning. Eftersom betalning för avverkningsarbetet ofta utginge på grundval av mätningen, vore opartisk sådan även med hänsyn därtill önskvärd. Mätning genom ett och samma organ av allt virke i ett flottledsområde torde även medföra en sänkning av de sammanlagda mätningskostnaderna. Endast genom lagstiftningsåtgärder syntes emellertid kunna uppnås, att allt virke, som vore föremål för allmän flottning blev mätt av opartiskt organ. Lagen 20 juni 1935 om virkesmätning syftade till att för vissa delar av landet trygga möjligheten att erhålla opartisk mätning av virke, som avyttrats på villkor att betalningen skulle utgå på grundval av mätningen. Enligt denna lag skulle nämnder kunna tillsättas av Konungen för att ombesörja sådan mätning. Ingenstädes i landet hade emellertid sådan mätningsnämnd tillsatts. Detta berodde på att virkesköpare och -säljare frivilligt inrättat mätningsorgan, där båda parterna hade inflytande. Det vore möjligt, att bestämmelser i här angivet syfte lämpligen borde inrymmas i sagda lag och att dessa även kunde utformas så att de påverkade vederbörande att frivilligt ordna saken.

Beträffande de skäl, som motionärerna i övrigt andragit till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen av kommerskollegium, domänstyrelsen och skogsstyrelsen, varjämte utskottet berett Sveriges industriförbund, Sveriges skogsägareförbund, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, svenska flottledsförbundet samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet tillfälle att yttra sig över motionen. Yttranden hava inkommit från nu nämnda myndigheter och sammanslutningar med undantag av svenska flottledsförbundet. Domänstyrelsen har vid sitt remissvar fogat yttranden från överjägmästarna i landets sex norra distrikt. Samtliga till utskottet i ärendet inkomna yttranden finnas såsom bilagor fogade till detta utlåtande.

Enligt lagen den 20 juni 1935 om virkesmätning äger Konungen, då skäl därtill äro, efter hörande av virkessäljare och virkesköpare samt vederbörande hushållningssällskap och handelskammare, förordna att inom Stockholms, Uppsala, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län eller viss del av dessa län mätning av sådant runt virke av barrträd, som är avsett för industriellt bruk, förädling eller export i oförädlad skick, må, där mätningen skall ligga till grund för bestämmande av köpeskillning eller annat vederlag för virket, ombesörjas allenast av virkesmättningsnämnd varom i lagen förmäles. Finnas särskilda slag av runt virke lämpligen böra undantagas från förordnandet eller påkallas eljest av förhållandena särskilda inskränkningar, såsom i fråga om virke som är avsett att förädlas vid mindre sågverk eller andra mindre träförädlingsverk, skola därav föranledda begränsningar i förordnandet göras. Med mätning av virke förstås i lagen dels bestämmande genom räkning och mätning av virkets stycketal och dimensioner eller, där virket mätes i s. k. löst (travat) mått, av antalet och dimensionerna av de staplar, travar eller vältor, vari virket upplagts, dels ock bedömande, huruvida och i vad mån virket är behäftat med fel samt vilken hänsyn därtill skall tagas, ävensom av virkets beskaffenhet i övrigt. Mätning, som påkallas på grund av avtal, varigenom virke försålts eller eljest avyttrats på villkor, att mätning därav skall verkställas, kallas i lagen mätning av köpvirke (1 §).

Virkesmättningsnämnderna skola vara sammansatta av lika antal representanter för virkessäljare och virkesköpare samt en opartisk ordförande. Nämndernas verksamhetsområden avsågos bliva fastställda efter väsentligen enahanda synpunkter som virkesmättningsföreningarnas arbetsområden. Virkesmättningsnämnd äger att inom nämnden anvisat verksam-

hetsområde ombesörja även annan mätning av virke än sådan som omfattas av förordnande enligt lagens 1 § (3 §). Hos virkesmättningsnämnd skall finnas anställd en mätningsschef samt erforderlig mättnings- och annan personal (4 §). Enligt 5 § utfärdar Kungl. Maj:t instruktion rörande förfarandet vid mätning. I 10 § stadgas, att mätning skall verkställas av ojäviga mätare. De skola, där ej i mättningsinstruktionen annorlunda föreskrives, vara två, av vilka en skall vara förman. Enligt 13 § skall över allt vad vid mättningsförrättning förekommit upprättas skriftlig handling (mätbesked). Sakägare, som ej åtnöjes med mättningsförrättning, äger enligt 15 § klagorätt hos virkesmättningsnämnd. I 40 § har upptagits stadgande av innebörd att ledamöter av virkesmättningsnämnd samt mätningsschefen och övrig mättningspersonal äro i straffrättsligt hänseende jämställda med statens ämbets- och tjänstemän.

Frågan om lagstiftning rörande virkesmätning väcktes ursprungligen år 1925 genom en framställning från svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet om igångsättande av utredning angående lagligt reglerande av förfarandet vid mätning av timmer. Framställningen föranledde vissa överväganden men ledde icke till lagstiftningsåtgärder. I början av 1930-talet blev frågan om virkesmätning ånyo föremål för uppmärksamhet. Med anledning av hemställan av 1932 års riksdag (motion II: 270; r. skr. nr 116) beslöt Kungl. Maj:t, att utredning skulle verkställas rörande virkesmättningsföreningarnas verksamhet.

Den sålunda beslutade utredningen verkställdes av den s. k. virkesmättningskommissionen, som till fullgörande av sitt uppdrag den 21 september 1934 avlämnade ett betänkande med förslag till lag om virkesmätning (statens off. utr. 1934: 32). På grundval av detta betänkande utarbetades förslaget till virkesmättningslag, som genom Kungl. Maj:ts proposition nr 140 förelades 1935 års riksdag.

Efter hemställan av sammansatt andra lag- och jordbruksutskott, som avgav utlåtande nr 1 i anledning av propositionen, antogs förslaget med vissa ändringar av riksdagen.

Om virkesmättningsföreningarnas uppkomst och deras verksamhet före virkesmättningslagens tillkomst har virkesmättningskommissionen anfört bl. a. följande:

Försäljning av avverkat virke sker i vårt land regelmässigt på det villkor, att köpeskillingen skall utgå i förhållande till virkets mängd. I avslutning härtill plägar vid sådan försäljning avtalas, att virket skall senare inmätas för fastställande av köpeskillingens belopp. Vanligen sker dylik mätning i samband med virkets emottagande av köparen.

De större virkesköparna i landet, de trävaruförädlare bolagen, plägade tidigare vid sina virkesköp förbehålla sig att genom hos dem anställd personal inmäta det köpta virket. Denna metod visade sig emel-

lertid i många fall vara oekonomisk, i det ett flertal bolag ofta köpte virke från skogar inom samma ådal och den särskilda mätningen för varje köpare medförde, att en onödigt stor mätningpersonal användes. Metoden skapade även missförhållanden i fråga om sättet för mätningens utförande. Till följd av den inbördes konkurrensen beträffande det salubjudna virket föranleddes bolagen och andra större virkesköpare, i syfte att stimulera skogsägarna till virkesförsäljningar, att erbjuda dessa »liberal tumning» av det försålda virket. Härigenom skapades ett osunt mätningssystem, innebärande att vid mätningen virkets dimensioner till förmån för säljarna angavs vara större än de verkliga eller att skadat eller felaktigt virke inmättes såsom fullgott.

Såsom en reaktion mot detta system uppkom tanken att genom sammanslutande av trävarubolagen och andra större virkesköpare i särskilda virkesmätningföreningar söka åstadkomma enhetliga och objektiva metoder i fråga om virkets mätning samt tillika nedbringa mätningkostnaderna. Inom de delar av landet, där trävaruindustrien nått en mera betydande utveckling, vann denna tanke småningom allt större anslutning från de virkesköpande bolagens sida, och efterhand bildades inom olika grupper av dessa, representerande skilda inköpsområden, ett flertal virkesmätningföreningar.

Föreningarnas medlemmar utgöras i regel av de trävarubolag, som i större omfattning inköpa virke för förädlingsändamål inom föreningarnas verksamhetsområden. Det övervägande flertalet av dessa bolag, som i regel jämväl äro stora skogsägare, äro medlemmar i föreningarna. Undantagsvis tillhöra även enskilda större virkesköpare ifrågavarande föreningar. Härförutom har domänverket inträtt såsom medlem i vissa föreningar.

Såsom förut antytts, hava virkesmätningföreningarna till sin huvudsakliga uppgift att verkställa mätning av virke, som inköpts av föreningarnas medlemmar. Denna uppgift har i föreningarnas stadgar utformats sålunda, att det är ej blott en rätt utan även en plikt för medlem att hos vederbörande förening begära mätning av dylikt virke. Virkesmätningföreningarnas verksamhet är emellertid ej begränsad till mätning av medlemmarnas köpvirke. I fråga om samtliga föreningar gäller, att vederbörande medlemmar äga att genom föreningarna erhålla mätning även av sådant virke, som medlemmarna avverka å dem tillhöriga fastigheter eller å skogar, vartill medlemmarna förvärvat avverkningsrätt. I särskilda fall hava föreningarna därjämte åtagit sig att mäta virke åt köpare, som ej varit föreningsmedlemmar.

Den mätning av virke, som ombesörjes av virkesmätningföreningarna, avser ej blott ett uppmätande av virkets dimensioner och en därpå grundad beräkning av virkets kubikmassa utan även i regel ett bedömande av virkets beskaffenhet.

I fråga om behovet av lagstiftning rörande virkesmätningföreningarnas verksamhet har virkesmätningskommissionen — efter erinran att virkesmätningföreningarna i flera hänseenden befordrat en ändamålsenlig utveckling av mätningen av köpvirke inom de områden av landet, där föreningarna vore verksamma — vidare anfört:

Det vore obestriddigt, att virkesmätningföreningarna, som nästan uteslutande vore sammansatta av större virkesköpare, utgjort ett betydelse-

fullt medel för tillvaratagande av dessas intressen med avseende å mätningen av köpvirke. Den starka ställning gentemot virkessäljarna, som de större virkesköparna i här avsedda trakter vunnit genom trävaruindustriens och den därmed förbundna virkeshandelns koncentration till ett mindre antal stora bolag, hade genom virkesmätningföreningarnas verksamhet ytterligare befastats. På grund härav hade sagda föreningar i stort sett kunnat fastställa såväl efter vilka regler medlemmarnas köpvirke skulle inmätas som huru dessa regler i det särskilda fallet skulle tillämpas. Då föreningarna erhållit anslutning från det övervägande flertalet av de mera betydande virkesköparna inom ifrågavarande delar av landet, vore den mätningens verksamhet beträffande köpvirke, som de särskilda föreningarna utövade inom sina verksamhetsområden, ofta av monopolliknande karaktär. En följd härav vore, att många virkessäljare i praktiken ej kunde gentemot föreningarna hävda sina intressen i fråga om mätningen av det av dem försålda virket utan föranleddes att godtaga denna, även då mätningen enligt deras mening vore oriktig.

Då mätningen av köpvirke i realiteten innebure ett närmare bestämmande av den köpeskilling, som skulle erläggas för virket, och sålunda i lika grad berörde säljarens och köparens intressen, kunde den organisation av mätningen, som genomförts inom virkesmätningföreningarnas verksamhetsområden och enligt vilken bestämmanderätten över mätningen i huvudsak tillkomme virkesköparna, ej anses tillfredsställande. De yrkanden, som från säljarnas sida framstälts på åstadkommande av ett mera opartiskt mätningförfarande, kunde därför ej fränkännas fog.

Med den omfattning, som handeln med virke ägde inom ifrågavarande trakter, måste det anses vara ett betydande allmänt intresse, att denna bedreves i former, som vore ändamålsenliga och omfattades med förtroende från såväl säljarnas som köparnas sida. Detta gällde särskilt virkets mätning, vars riktiga utförande i regel krävde ett betydande mått av insikt och erfarenhet och med avseende varå meningsskiljaktigheter mellan säljarna och köparna ofta förekomme. En från teknisk och ekonomisk synpunkt tillfredsställande mätning av köpvirke inom dessa landsdelar torde i allmänhet ej kunna vinnas, med mindre mätningen därstädes organiserades såsom en gemensam angelägenhet för de särskilda flodområdena eller grupper av sådana. Endast på denna väg syntes kostnaderna för mätningen kunna nedbringas till önskvärd nivå samt säkerhet vinnas för mätningens riktiga och lämpliga utförande. En dylik organisation av mätningen, vilken tillika innefattade garantier, att säljarnas och köparnas intressen därvid i lika mån tillgodosåges, torde ej kunna ernås utan lagstiftningens medverkan.

Virkesmätningssamfundet förutsatte, att virkesmätningssamfundets mätningssamfund skulle gälla allenast köpvirke. Från monopolet skulle sålunda till en början undantagas dels virke, som avverkats för tillgodosende av fastighetens eller därmed sambrukad fastighets husbehov eller av rätt till husbehovsfång från fastigheten, dels ock virke, som avverkats av den, vilken driver verksamhet för förädling av virke, å honom tillhörig fastighet eller å mark, varå han äger avverkningsrätt, och som uppenbarligen är avsett att användas i nämnda verksamhet.

I fråga om berörda undantag anförde kommissionen:

Vad anginge det föreslagna undantaget i fråga om virke, som trävarubolag eller annan, vilken dreve förädlingsverksamhet i fråga om virke, avverkat å egen fastighet eller å mark, vartill han ägde avverkningsrätt, i och för användning i nämnda verksamhet, vore att märka, att virke av denna kategori mättes i stor omfattning av virkesmättningsföreningarna. Då emellertid virket ej i oförädlad skick vore föremål för försäljning, borde virkesägaren hava frihet att mäta detsamma på sätt han funne lämpligt. Självfallet vore, att, därest husbehovsvirke eller virke av nyss berörda kategori ej komme till användning för det avsedda ändamålet utan gjordes till föremål för försäljning, virket bleve underkastat nämndens mättningsmonopol.

Med de inskränkningar i monolet, som kommissionen föreslagit, komme dettas giltighet att väsentligen begränsas till köpvirke. Till sådant virke hänfördes dock här ej blott köpvirke i egentlig mening, d. v. s. virke, varom försäljningsavtal redan slutits på villkor, att köpeskillingen skulle erläggas efter inmätt kvantitet, utan även virke, som vore avsett att försäljas på nämnda villkor.

Förutom nu angivna undantag föreslog kommissionen jämväl den inskränkning i monolet, att detta ej skulle äga tillämpning beträffande mätning av virke, som uteslutande verkställdes i ändamål att bestämma avlöning åt arbetare, vilka ombesörjt virkets avverkning eller utdrivning. Till stöd för förslaget i denna del anförde kommissionen:

Mätning av virke verkställdes ej sällan i ändamål att bestämma avlöning åt arbetare, som ombesörjt virkets avverkning eller utdrivning. Mätningen avsåge i detta fall att fastställa omfattningen av viss arbetsprestation och berodde helt på innehållet av det mellan vederbörande arbetsgivare och arbetare träffade avtalet. Mätningen skedde sålunda principiellt efter andra grunder än dem, som gällde för mätning av köpvirke, och vore i allmänhet av väsentligt enklare beskaffenhet än sagda mätning. De skäl, som talade för en legal reglering av sistnämnda mätning, ägde därför ej giltighet i fråga om mätning för bestämmande av avlöning åt huggare eller körare. Denna mätning torde följaktligen böra undantagas från mättningsmonolet. Det nu anförda gällde under förutsättning, att mätningen uteslutande verkställdes i nyss angivet syfte. Hade mätningen jämväl till ändamål att utgöra grundval för fastställande av köpeskillingen för virket, borde den anses såsom mätning av köpvirke och sålunda ankomma å virkesmättningsnämnden.

Vidare uttalade kommissionen i detta sammanhang:

Enligt lagen om flottning i allmän flottled skall envar, som vill deltaga i allmän flottning, hos vederbörande flottningsstyrelse anmäla myckenheten och beskaffenheten av det flottgods, han ämnar under året införa i flottleden. Han är ock pliktig att över det virke, han tillför flottleden, föra och vid anfordran till styrelsen avlämna fullständiga virkesjournaler och tumningslistor, utvisande för varje flottleds- och utflottningsdistrikt det tillförda virkets mängd och dimensioner. Nu angivna bestämmelser innebära, att virke, som är avsett att flottas i allmän flottled, i allmänhet måste mätas före flottningens början. Då dylikt virke regelrätt utgöres av köp-

virke — detta begrepp här taget i förut angivna vidsträcktare mening — eller av virke, som tillhör förädlare av virke och avverkats å dennes egen fastighet eller å mark, vartill denne äger avverkningsrätt, samt mätning av sådant virke genom virkesmättningsnämndens eller virkesägarens försorg städe kommer att äga rum före flottningen, erfordras i allmänhet ej någon särskild mätning av flottningsvirke för lämnande av de i flottningslagen föreskrivna uppgifter om virkets myckenhet. Något undantag från mättningsmonopolet med hänsyn till berörda uppgiftsskyldighet läser sålunda ej erfordras.

Förutom förenämnda undantag från mättningsmonopolet torde, för tillgodoseende av kravet på en ändamålsenlig virkesmätning, monopolet böra underkastas vissa begränsningar av mera speciell natur. Till denna fråga återkommer kommissionen i det följande.

Virkesmättningskommissionen erinrade om att virkesmättningsföreningarna ej inskränkt sin verksamhet till mätning av köpvirke utan jämväl i betydande omfattning mätte virke, som föreningarnas medlemmar låtit avverka å dem tillhöriga fastigheter eller å marker, vartill de ägde avverkningsrätt, i ändamål att förädla vid medlemmarnas industriella verk. Genom verksamhetens anordnande på detta sätt hade föreningarna relativt sett kunnat nedbringa sina mättningskostnader till en låg nivå. Enligt kommissionens åsikt borde virkesmättningsnämndernas arbete ordnas efter liknande grunder. Dessa borde sålunda tilläggas befogenhet att, envar inom sitt verksamhetsområde, verkställa även sådan mätning av virke, som ej vore underkastad nämndens mättningsmonopol. Härvid borde dock det förbehåll uppställas, att dylik mätning ej finge av nämnden utföras, med mindre den kunde ske utan förfång för nämndens verksamhet i övrigt.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, framhöll i likhet med kommissionen, att tillgodoseendet av det syfte, som den föreslagna lagstiftningen avåge att främja, krävde, att virkesmättningsnämnds monopol principiellt fastställdes att omfatta köpvirke. I fråga om virke, som trävarubolag eller annan virkesförädlare avverkar å egen fastighet eller å mark, varå denne äger avverkningsrätt, i och för användning i förädlingsverksamheten anförde departementschefen:

Ett inordnande av dylikt virke under monopolet är tydligen ej påkallat för skyddande av virkessäljarnas intressen. Ej heller eljest synas tillräckliga skäl för närvarande föreligga att inbegripa dylikt virke under monopolet. I likhet med kommissionen anser jag därför, att undantag från monopolets tillämpning bör medgivas i fråga om här avsett virke. Såsom senare skall närmare angivas, åsyftar departementsförslaget, att virkesmättningsnämnd skall äga befogenhet att inom sitt verksamhetsområde på begäran av vederbörande virkesägare verkställa även sådan mätning av virke, som jämlikt förslaget är undantagen från monopolets tillämpning. Det torde kunna förutsättas, att virkesägarna ofta finna med sin fördel förenligt att hos nämnden påkalla dylik mätning och att sålunda även virke, som avverkats av virkesförädlare å dennes egen fastighet eller å mark, varå han äger avverkningsrätt, i och för användande i förädlings-

verksamheten, på nyss angivna väg i ej oväsentlig omfattning bliver föremål för mätning av virkesmättningsnämnd.

Vidare anförde departementschefen i detta sammanhang:

Vad angår kommissionens förslag, att mätning av virke, som uteslutande verkställes i ändamål att bestämma avlöning åt arbetare, vilka ombesörjt virkets avverkning eller utdrivning, skall undantagas från monopolets tillämpning, vill jag erinra, att dylik mätning i allmänhet är av mycket enklare beskaffenhet än mätning av köpvirke. Mätningen avser nämligen i detta fall i regel allenast ett fastställande av det avverkade virkets kvantitet, ej ett bedömande av kvaliteten. Riktigheten av mätningen är därför oftast väsentligt lättare att kontrollera än då fråga är om mätning av köpvirke. De skäl, som tala för införande av mättningsmonopol i fråga om den senare mätningen, föreligga därför ej beträffande den förra. Det är jämväl att märka, att, då virkesmättningsnämnds monopol till övervägande del kommer att omfatta kvalitetsmätning, ett inordnande av mätning för bestämmande av skogsarbetares avlöning under monopolet skulle kunna få till följd, att vid sådan mätning hänsyn i ökad omfattning komme att tagas till virkets kvalitet. En dylik utveckling bör tydligen ej befrämjas genom lagstiftningen. Av dessa skäl har jag i likhet med kommissionen ansett ifrågavarande mätning böra uteslutas från monopolet. Med här avsedd mätning torde böra likställas sådan mätning av virke, som verkställes på grund av avtal, varigenom någon åtagit sig att på entreprenad verkställa avverkning eller utdrivning av virke mot ersättning, som skall utgå efter virkets mängd, sådan denna bestämts genom mätning, eller varigenom någon eljest förbundit sig att ombesörja forsling av virke mot ersättning efter nämnda grund.

Departementschefens nu återgivna yttranden lämnades av riksdagen utan erinran.

Enligt lagen den 19 juni 1919 om flottning i allmän flottled skola — med visst undantag ifråga om flottning av husbehovsvirke — alla som låta flottgods löst framflyta i allmän flottled, vilken upplåtits för allmänt begagnande (allmän flottning), utgöra en flottningsförening. Flottningsförening, för vilken skall finnas ett av länsstyrelse fastställt reglemente, har att ombesörja den allmänna flottningen, handhava och vidmakthålla flottleden jämte dess tillhörigheter samt uppbära och redovisa för flottledens begagnande stadgade avgifter. — Flottningsförenings utgifter skola enligt lagen i föreningens räkenskaper sammanföras i vissa grupper, nämligen flottledsutgifter (avseende anläggning, utvidgning och förbättring av flottleden), underhållsutgifter, utflottningsutgifter, sorteringsutgifter, inventarieutgifter, förvaltningsutgifter och separatutgifter (avseende kostnader av icke gemensam art). För de flottandes inbördes delaktighet i olika slag av utgifter skall vederbörande länsstyrelse fastställa allmänna grunder, efter vilka skilda slag av flottgods böra vid kostnadernas fördelning jämföras med varandra. Till vinnande av rättvis fördelning av flottleds- och underhålls- respektive utflottningsutgifter må flottled indelas i särskilda

flottleds- respektive utflottningsdistrikt. Vid fastställandet av de allmänna grunderna för kostnadernas fördelning skall iakttagas bland annat att grunderna för delaktighet i flottleds- och underhållsutgifter bestämmas med hänsyn till vad som finnes skäligt och lämpligt för främjande av en god skogshushållning samt att övriga utgifter i regel fördelas efter den större eller mindre svårighet de särskilda flottgodsslagen orsaka vid flottningen eller sorteringen. Till bestridande av föreningens utgifter är envar som deltagar i den allmänna flottningen pliktig att årligen tillskjuta nödigt förlag samt, om förlaget ej förslår till täckande av de utgifter, som skola läggas å årets flottning, fylla bristen. För föreningen skall finnas en styrelse, vars ledamöter väljas å flottningsstämma; dock må en ledamot utses av länsstyrelsen i det eller de län, där flottleden framgår, försåvitt detta finnes önskvärt för tillgodoseende av ortens skogshushållning eller andra allmänna intressen. Styrelsen och under dess inseende en av flottningsstämma utsedd flottningschef åligger bland annat att tillse, att det allmännas intresse av flottledens vidmakthållande behörigen tillgodoses, att flottningen ombesörjes på ändamålsenligaste sätt och att icke oberättigad förmån beredes någon flottande framför annan. Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av revisorer, av vilka en utses av länsstyrelsen i det län, där styrelsen har sitt säte. — De flottandes rätt att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas å flottningsstämma.

I detta sammanhang må erinras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 23 juli och den 23 oktober 1936 tillkallat utredningsmän för verkställande av utredning rörande skogsbrukets ekonomiska läge och de åtgärder, som kunna vidtagas för att höja dess bärkraft (*1936 års skogsutredning*). Utredningens arbetsuppgifter hava numera övertagits av skogsstyrelsen. Utskottet får härutinnan hänvisa till skogsstyrelsens yttrande i anledning av förevarande motion (Bilaga).

Slutligen vill utskottet erinra om ett genom Kungl. Maj:ts proposition nr 322 för innevarande års riksdag framlagt förslag till lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke. Denna lag föreslås skola äga karaktären av en fullmaktslag, som skall gälla t. o. m. den 30 juni 1944.

Enligt utskottets mening är det i motionen behandlade spørsmålet otvivelaktigt förtjänt av beaktande. Såsom framgår av skogsstyrelsens yttrande över motionen har emellertid skogsstyrelsen planerat att göra bland annat olika till virkesmätningen hörande och därmed sammanhängande ämnen till föremål för utredning. Styrelsen ansåge det ligga nära till hands, att styrelsen då även komme att överväga behovet av särskilda åtgärder från statsmakternas sida för åvägabringande av opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Utskottet.

Jämväl enligt utskottets mening bör det förevarande spörsmålet göras till föremål för närmare utredning vid det av skogsstyrelsen bedrivna utredningsarbetet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionen till skogsstyrelsen för att tagas under övervägande vid skogsstyrelsens utredning av frågor, som hava samband med virkesmätning; samt

B. att motionen, i den mån den icke blivit beaktad genom vad utskottet sålunda hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 juni 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Wistrand**, *Olof Carlsson**, *Mannerskantz*, *Roos**, *Sten* och *Holstenson*;

från andra kammaren: fröken *Andersson**, herrar *Hermansson**, *Holm**, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund*, *Johnsson* i Kastanjegården*, fru *Västberg** samt herr *Hedlund* i Rådom.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

KUNGL. MAJ:TS OCH RIKETS
KOMMERSKOLLEGIUM—
INDUSTRIBYRÅN
—*Bilaga A.*

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 februari 1943 har Kommerskollegium anbefallts avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 269, av herrar Hedlund i Rådomb och Andersson i Hedensbyn angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning. I anledning härav får Kollegium anföra följande.

Det förslag till lag om virkesmätning m. m. (S. O. U. 1934: 32), vilket låg till grund för 1935 års lagstiftning i ämnet, avstyrktes på sin tid bestämt av Kommerskollegium. I enlighet med förenämnda förslag är den nuvarande lagstiftningens obligatoriska tillämpning begränsad till s. k. *köpvirke*. I motionen ifrågasättes nu, huruvida ej den mätning genom virkesmättningsnämnder, som lagen föreskriver, borde utsträckas även till s. k. *eget virke*.

Enligt vad som i motionen erinras, hava ingenstädes sådana virkesmättningsnämnder, som med 1935 års lagstiftning åsyftas, hittills inrättats. Detta torde främst få anses ha berott på, att parterna på frivillighetens väg lyckats uppnå ett tillfredsställande resultat. En sådan utveckling finner Kollegium även naturlig och mest önskvärd, då härigenom kostnaderna för virkesmätningen kunna hållas på en betydligt lägre nivå, än vad som torde bliva fallet, därest statliga virkesmättningsnämnder skulle behöva tillsättas och träda i funktion. Den statliga organisation, som lagen här avser, torde redan i sin nuvarande omfattning komma att tarva en förhållandevis stor administrativ apparat och bli för skogsägarna betungande. Då i motionen några bärande skäl knappast ha kunnat åberopas för att den hittillsvarande utvecklingen på området varit till förfång för någon av parterna eller menligt inverkat på flottningskostnadernas bestämmande, synes det Kollegium mindre välbetänkt att nu överväga en utvidgning av hithörande bestämmelsers tillämpning till ytterligare områden.

Kommerskollegium får med anledning härav avstyrka motionen.

Stockholm den 17 mars 1943.

STIG SAHLIN.

KNUT A. WICKMAN.

/ Aug. Borgström.

KUNGL.
DOMÄNSTYRELSEN

Bilaga B.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Genom nådigt beslut den 12 februari 1943 har domänstyrelsen anbefallts att avgiva yttrande över den inom riksdagen väckta, till andra lagutskottet hänvisade motionen II: 269 angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Styrelsen får i anledning härav överlämna från överjägmästarna i de sex norra distrikten infordrade yttranden och därvid som eget utlåtande åberopa, vad överjägmästaren i Övre Norrbottens distrikt anför. Styrelsen får således, med instämmande i motionens syfte, tillstyrka bifall till motionärernas hemställan om utredning av förevarande fråga.

Stockholm den 11 mars 1943.

Kungl. domänstyrelsen:

B. v. STOCKENSTRÖM.

/ E. G. Bertil Dyberg.

ÖVERJÄGMÄSTAREN I
ÖVRE NORRBOTTENS DISTRIKT
LULEÅ. RT. 20 24

Bilaga C.

Till Kungl. Domänstyrelsen.

Angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke som ingår i flottning. (Motion II: 269, K. D. S:ns nr: S. I: 380 den 16/2 1943.)

Anmodad avgiva yttrande i rubricerade ärende får jag med remissaktens återställande vördsamt anföra följande.

Mot motionärernas förslag synes från domänverkets sida intet vara att erinra. Tvärtom kommer med visshet tumningskostnaderna väsentligt att nedbringas om vederbörande tumningsförening får tumma allt virke mot att, som nu är fallet, tummare från tumningsföreningen och olika bolag resa om vartannat på de olika flottlederna. Beträffande motionärernas övriga motiv är det väl ostridigt, att det hos arbetarna och flottningstrafikanter skulle inge en viss trygghetskänsla för rättvis mätning om denna alltid företogs av opartisk tumnings- eller virkesmätningsförening.

Jag vill dock understryka, att de frivilligt inrättade mätningsorganen har tillvunnit sig ett så stort förtroende och visat sig så väl fylla sina uppgifter, att ett lagförslag i enlighet med motionen skall ovillkorligen medgiva vederbörande frivilliga tumnings- och virkesmätningsorgan rätt till tumning av allt virke så att ej mätningssammansättningar enligt lagen av den 20 juni 1935 under alla förhållanden skall tillsättas.

Luleå den 20 februari 1943.

NILS UNDÉN.

ÖVERJÄGMÄSTAREN I
NEDRE NORRBOTTENS DISTRIKT

Bilaga D.

Till Kungl. Domänstyrelsen.

Angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Anmodad avgiva yttrande över av herrar Hedlund och Andersson väckt motion, nr II: 269, i rubricerade fråga, Kungl. Domänstyrelsens remissakt nr S. I: 380 den 16 februari 1943, får jag härmed vördsamt avgiva följande yttrande.

För domänverkets vidkommande synes en opartisk mätning av allt virke komma att medföra förbilligade kostnader för såväl tumning som flottning.

Då betalningen av avverkningsarbetet utgår på grundval av den inmätta kvantiteten, synes även här ett opartiskt mätning förfarande komma att medföra fördelar för såväl arbetsgivare- som för arbetstagarparten. Den förre vet, att ett konkurrensföretag icke genom ett annat, för arbetarparten mera lockande mätningssätt, kan draga till sig arbetare. Den senare kommer att hysa en större tilltro till den mätning, som är grundläggande för utbetalningen av hans lön.

Enligt vad ovan anförts synes ett bifall till motionen lämpligt i denna del.

Vad beträffar tillsättandet av mätningssammansättningar enligt lagen den 20 juli 1935 om virkesmätning får jag hemställa att denna del av motionen lämnas utan bifall, ty de sedan flera år tillbaka arbetande tumnings- och mätningssammansättningar hava såväl hos arbetsgivare som hos arbetare förskaffat sig så gott anseende, att en omläggning nu icke erfordras. Tumningsssammansättningarnas verksamhet bör därför ostört fortgå i samma omfattning och enligt enahanda grunder som hittills.

Remissakten jämte ett från jägmästaren i Vargiså revir infordrat yttrande biläggas.

Luleå den 25 februari 1943.

AXEL ELGSTRAND.

ÖVERJÄGMÄSTAREN
I SKELLEFTEÅ DISTRIKT

Bilaga E.

Till Kungl. Domänstyrelsen.

Angående yttrande över riksdagsmotionen II: 269 om utredning av frågan rörande opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning, S. I: 380 den 12/2 1943.

I rubricerade ärende får jag med remissaktens återställande värdsamt meddela, att jag på i motionen anförda skäl ej har någon erinran mot vidtagande av sådana lagstiftningsåtgärder, att allt virke avsett för allmän flottning blir mätt av opartiskt organ.

Avseende Skellefteå tumningsförenings verksamhetsområde, omfattande Åby, Byske, Kåge, Skellefte och Bure älvars samt Kolabodaåns vattenområden, har sedan många år överenskommelse träffats mellan medlemmarna i tumningsföreningen, att dessa skola tumma *allt* virke — så väl leverans- som rotköp som ock virke från egna skogar genom tumningsföreningen. Endast en virkestrafikant i dessa vattendrag — Vikfors-Ytterviks Aktiebolag — är ej medlem i tumningsföreningen och tummar således ej virket genom denna. En lagstiftning enligt motionen skulle här således endast beröra denna trafikant. Denna trafikants tillsläppning senaste flottning omfattade endast cirka 190.000 flkbft. och avsåg flottning i Skellefte älv. Totala tillsläppningen i denna älv var cirka 11.000.000 flkbft. Detta enda undantag talar för, att motionens bestämmelse är motiverad.

Skellefteå den 19 februari 1943.

SUNE HEDERSTRÖM.

ÖVERJÄGMÄSTAREN
I UMEÅ DISTRIKT

Bilaga F.

Till Kungl. Domänstyrelsen.

Angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Åberopande Kungl. Domänstyrelsens remissakt nr S. I: 380 den 16/2 1943 får jag härmed värdsamt anförda följande.

Inom till Umeå distrikt hörande områden tillämpas numera beträffande praktiskt taget allt virke, som tillföres allmän flottning — således icke enbart ifråga om det s. k. köpvirket — inmätning genom sådant av virkesköpare och -säljare frivilligt inrättat mätningsorgan, där båda parterna utöva sådant inflytande, att inrättande av statlig mätningsnämnd icke har påkallats. Det enda kända nämnvärda undantaget från denna regel utgöres av å industribolagens egna sko-

gar eller från rotköp sommaravverkat virke, som oftast göres till föremål för s. k. skogstumning genom virkesägarnas egna anställda. Ifråga om mätning av i skogen liggande virke ställer sig ju ett dylikt förfarande mest praktiskt, då mätningen i allmänhet verkställes i anslutning till den egna personalens befattning med övriga arbetsuppgifter.

Enär förhållandena härstädes redan kunna anses vara i huvudsak reglerade på sätt, som motsvarar motionens krav, kan jag icke finna det påkallat att vidtaga åtgärder för införandet av lagbestämmelser i av motionärerna angivet syfte.

Umeå i överjägmästareexpeditionen den 22 februari 1943.

ERNST FÄGREMO.

ÖVERJÄGMÄSTAREN
I MELLERSTA NORRLANDS DISTRIKT

Bilaga G.

Till Kungl. Domänstyrelsen.

Återställande Kungl. Styrelsens remissakt nr. S. I: 380 den 16 dennes angående motion i Riksdagens Andra Kammare av herrar Hedlund i Rådomb och Andersson i Hedensbyn angående utredning i frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning, får jag vördsamt anföra.

Utöver den motivering, som anföres i motionen, synes icke mycket vara att tillägga.

Det är uppenbart, att då resultatet av mätningen av virke lägges till grund ej enbart för reglerande av priset å detsamma vid försäljning utan även för beräkning av flottningskostnader och vissa slag av skatter, mätningen av *allt* virke måste ske enligt enhetliga grunder, om icke ojämnheter skola uppkomma olika virkesägare emellan i sistnämnda hänseenden. Det kan måhända invändas, att dessa ojämnheter även under nuvarande förhållanden, då var och en mäter sitt virke själv (dock ej leveransvirket), bliva ganska obetydliga; så är dock med säkerhet icke fallet. En annan invändning, som kan väntas mot motiven är, att de olika företagen anse sig kunna tumma sitt virke billigare än genom tunningsföreningarna. Även om så skulle vara förhållandet i något fall, vilket långt ifrån är säkert, om tunningsföreningarna få vidgad verksamhet och sålunda sina fasta kostnader fördelade på större virkesmängd, vilket även skulle medföra mindre tomresor för personalen, så anser jag likväl rimligt och riktigt, att den obetydligt ökade tunningskostnad, som eventuellt kan uppkomma för någon trafikant vid tumning genom tunningsföreningarna, bör av denne gäldas i rättvisans och det allmännas intresse.

Största olägenheten av en eventuellt genomförd opartisk mätning av allt virke torde ligga däri, att tunningsföreningarnas nuvarande instruktioner och bestämmelser om kvalitet, sortimentsskiljaktigheter o. d. icke sammanfalla med alla intressenters önskemål i dessa avseenden; dessa önskemål variera nämligen ej blott olika virkesägare emellan utan även från år till år för en och samma virkesägare. På grund härav till synes nödiga reformer ifråga om principerna

och sättet för tunnningens verkställande och resultatets redovisning torde emellertid böra bliva en senare fråga; diskussion av dessa förhållanden torde dock komma att visa sig ofrånkomlig i detta sammanhang, men bör icke få verka hindrande på huvudfrågans lösning.

I de ej alltför sällsynta fall, då virke upplägges och mätes direkt vid förädlingsverk eller vid landsväg eller annan upplagsplats bortfaller flottningskostnadssynpunkten, men de i motionen berörda skattesynpunkterna torde även i dylika fall äga aktualitet; motionärerna synas emellertid icke hava medtagit dylikt virke i sin motion.

På grund av det anförda får jag vördsamt meddela, att jag anser mig kunna helt ansluta mig till motionärernas förslag och därjämte föreslå, att även frågan om mätning av virke vid förädlingsverk eller annan upplagsplats måtte göras till föremål för utredning i detta sammanhang.

Åsele den 19 februari 1943.

BJ. GROTH.

ÖVERJÄGMÄSTAREN
I GÄVLE-DALA DISTRIKT

Bilaga H.

Kungl. Domänstyrelsen.

Angående motion om utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Huvudflottlederna för Gävle-Dala distrikt äro Dalälven samt Ljusnan med Voxna älv. Av dessa är Dalälven för kronan givetvis av den största betydelsen på grund av de betydande kronoparksarealer, som äro belägna inom dess vattenområde. Virkesmätningen inom Dalälvens tillförseleområde omhänderhaves sedan mer än 20 år av Dalälvarnes tunningsförening, till vilken största delen av virkesintressenterna äro anslutna, även de på sistone genom byggandet av flottleden Dalälven—havet nytillkomna. Utomstående äro ännu endast några få smärre inlandssågverk, som tumma sitt virke själva.

För Ljusnan med bivatten har någon tunningsförening ännu ej kommit till stånd, men planerna på en dylik synas likväl på sistone ha kommit mycket nära sin lösning. De större virkesintressenterna i Ljusnans flottleder ha sålunda överenskommit om enhetliga principer för virkesinmätningen. Detta innebär visserligen ej samma trygghet för en fullt opartisk inmätning som när mätningen omhänderhaves av ett fristående särskilt organ, i vars ledning såväl skogsägaresom industriintressena äro tillbörligt representerade, men utgör dock ett steg i rätt riktning. Det torde enligt vad som förspors ej dröja länge förrän en tunningsförening bildats även för Ljusnan.

Såsom i motionen påpekas, har virkesmätningen hittills kunnat ordnas utan tillsättande av sådana virkesmättningsnämnder, som omförmälas i lag om virkesmätning den 20 juni 1935 (nr 369), detta tydligen beroende på *dels*, att tidigare rådande missförhållanden i stort sett tillrättats genom att uppmärksam-

heten riktats på desamma, dels tunningsföreningarna, som organiserat sig själva och sin verksamhet i överensstämmelse med lagens anda. Det vore utan tvivel fördelaktigt för alla parter om mättningsfrågan även i fortsättningen kunde lösas på frivillighetens väg, genom tunningsföreningar. Att allt flottgods skall inmätas enligt enhetliga grunder och fullt opartiskt är givetvis ett önskemål, och vad motionärerna anfört härom äger utan tvivel sitt berättigande. Jag vill dock ifrågasätta, om saken verkligen numera kan anses hava så stor praktisk betydelse, att den kan motivera igångsättandet av den begärda utredningen just nu, när tidsläget kräver en anspänning av alla krafter i produktionens tjänst. Åtminstone inom Dalälvarnes tunningsförenings verksamhetsområde inmätas redan nu den övervägande delen av virkesfångsten även från rotköp och bolagsskogar genom tunningsföreningen. Det är därför knappast sannolikt, att den mättningsdifferens, som kunde tänkas uppstå vid inmätning genom tunningsföreningen av de virkeskvantiteter, vilka nu tummas av virkesintressenterna själva, skulle nämnvärt inverka varken på flottningskostnadernas fördelning eller i beskattningshänseende. Det kan för övrigt påvisas en tendens hos virkesintressenterna att alltmer anlita tunningsföreningen för inmätning av virket från de egna avverkningarna.

Såsom framgår av vad här anförts finner jag för detta distrikts vidkommande den i motionen äskade utredningen knappast f. n. erforderlig. I varje fall synes mig densamma kunna utan olägenhet anstå tills normalare förhållanden inträtt.

Falun den 19 februari 1943.

e. f.

I. HJELMSTRÖM.

KUNGL. SKOGSSTYRELSEN

Bilaga I.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Nu gällande lag den 20 juni 1935 (nr 369) om virkesmätning avser att för vissa delar av landet trygga möjligheten att erhålla opartisk mätning av virke. Enligt denna lag skola s. k. virkesmättningsnämnder vid behov kunna tillsättas av Konungen för att ombesörja sådan mätning. Några mättningsnämnder hava emellertid ej någonstades blivit tillsatta, beroende på att frivilliga överenskommelser träffats mellan virkessäljare och -köpare om inrättande av mättningsorgan, där båda parterna hava behörigt inflytande.

Det mättningsmonopol, som innefattas i sagda lag, gäller principiellt mätning av allt runt eller bilat virke. Regeln har emellertid underkastats vissa undantag i syfte att begränsa mättningsrätten till köpvirke, d. v. s. sådant virke för vilket mätningen skall ligga till grund för bestämmande av köpeskillning eller annat vederlag för virket. Dessa undantag innebära, att från mättningsrättens tillämpning skall uteslutas dels virke, som avverkats för tillgodoseende av fastighetens eller därmed sambrukad fastighets husbehov eller av rätt till husbehovs-

fång från fastigheten, dels ock virke, som avverkats av den, vilken driver verksamhet för förädling av virke, å honom tillhörig fastighet eller å mark, varå han äger avverkningsrätt, och som skall användas i nämnda verksamhet.

Vad angår undantaget i fråga om virke, som trävarubolag eller annan virkesförädlare avverkar å egen fastighet eller å mark, vartill han äger avverkningsrätt, i och för användning i nämnda verksamhet, framhölls av föredragande departementschefen, bland annat, att ett inordnande av dylikt virke under mätningssonopolet ej vore påkallat för skyddande av virkessäljarnas intressen. Icke heller eljest syntes tillräckliga skäl för det dåvarande föreligga att inbegripa dylikt virke under virkesmätningssammanslagningens verksamhet. Lagen åsyftade att virkesmätningssammanslagning skulle äga befogenhet att inom sitt arbetsområde på begäran av vederbörande virkesägare verkställa även sådan mätning av virke, som vore undantagen från monopolets tillämpning. Det förutsattes, att virkesägarna ofta skulle finna med sin fördel förenligt att hos nämnden påkalla dylik mätning och att sålunda även virke, som avverkats av virkesförädlare å dennes fastighet eller å mark, varå han ägde avverkningsrätt, för egen användning, i ej oväsentlig omfattning skulle bliva föremål för mätning av virkesmätningssammanslagning.

Vidkommande den omständigheten, att mätningssonopolet icke äger avseende å mätning av virke, som uteslutande verkställas i ändamål att bestämma avlöning åt arbetare, vilka ombesörjt virkets avverkning eller utdrivning, uttalade departementschefen, bland annat, att sådan mätning i allmänhet vore av enklare beskaffenhet än mätning av köpvirke. Mätningen avsåge nämligen i detta fall merendels allenast ett fastställande av det avverkade virkets kvantitet, ej ett bedömande av kvaliteten. Riktigheten av mätningen vore därför oftast väsentligt lättare att kontrollera än då fråga vore om mätning av köpvirke. De skäl, som talade för införande av mätningssonopol beträffande den senare mätningen, föreläge därför ej med avseende å den förra. Då virkesmätningssammanslagningens ensamrätt till övervägande del komme att omfatta kvalitetsmätning, skulle ett inordnande av mätning för bestämmande av skogsarbetares avlöning därunder kunna få till följd, att vid sådan mätning hänsyn i ökad omfattning komme att tagas till virkets kvalitet. En dylik utveckling borde ej befrämjas genom lagstiftningen.

Departementschefens i det föregående återgivna uttalanden lämnades av riksdagen utan erinran.

Vad i det föregående nämnts torde i sin mån belysa inställningen vid virkesmätningssammanslagningens antagande till vissa i här ifrågasvarande motion behandlade spörsmål. Vad beträffar behovet av enhetlig mätning av allt i flottled nedlagt virke, för en rättvis fördelning av flottningsskostnaderna, hava flottningssammanslagningarna möjligheter att genom den kontrolltunnning, som regelrätt sker, övervaka de olika träförädlingsföretagens egen inmätning. I fråga om skatteunderlagets beroende av flottningssammanslagningens mätning torde den synpunkten förtjäna framhållas, att mycket stora kvantiteter virke alls icke ingå i flottningen och falla utanför mätningssammanslagningarnas verksamhet. Huruvida utvecklingen numera nått därhän eller sådana omständigheter i övrigt föreligga, att lagen kan och bör utvidgas på sätt av motionärerna antydes, innebärande en fordran å opartisk mätning av praktiskt taget allt i allmän flottled nedlagt virke, låter sig dock knappast avgöra med mindre hithörande frågor närmare utredas. Därvid torde för möjliggörande av en tillfredsställande bedömning av åtskilliga förhållanden böra klarläggas, exempelvis, i vilken omfattning de befintliga mätningssammanslagningarna redan ombesörja mätning av virke från industriföretagens

egna skogar eller från förvärvade avverkningsrätter. Det bör då uppmärksammas, att undersökningar med avseende å mätningen av skogsprodukter, såsom rörande måttenheter, kvantitativa och kvalitativa mätningsmetoder, mätningsorganisationen, mätningsredskap och lagstiftningsfrågor på området, voro uppförda på arbetsprogrammet för 1936 års skogsutredning. Vid krigsutbrottet hösten 1939 blev utredningens verksamhet tills vidare avbruten. Vid återupptagande av denna år 1941 uttalade vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet, förutom annat, att frågan om reglering av virkesmätningen inom de delar av landet, där nu gällande virkesmätningslag ej är tillämplig, borde med största möjliga skyndsamhet upptagas till prövning. Sedermera har Kungl. Maj:t den 5 juni 1942 beslutat, att de arbetsuppgifter, som åvilat 1936 års skogsutredning, sedan denna avslutat sin då pågående undersökning om skogsbrukets transporter på vägar och järnvägar, skulle övertagas av skogsstyrelsen. I överensstämmelse härmed har styrelsen planerat att, i den mån erforderliga resurser för ändamålet ställas till styrelsens förfogande, göra bland annat olika till virkesmätningen hörande och därmed sammanhängande ämnen till föremål för utredning. Det torde ligga nära till hands att även behovet av särskilda åtgärder från statsmakternas sida för åvägabringande av opar-tisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning, då överväges.

Med framhållande av det ovan anförda vill skogsstyrelsen uttala, att styrelsen för sin del icke har något att erinra mot en utredning av de i motionen berörda frågorna. Det synes styrelsen dock ändamålsenligt, att dessa upptagas i samband med den undersökning i övrigt, som skall företagas på detta område. Vid sådant förhållande synes någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen ej påkallad.

I detta ärendes avgörande hava, förutom undertecknad, deltagit herrar Andersson, Fallenius och Holmbäck. Föredragande har varit byråchefen Johansson.

Stockholm den 10 mars 1943.

GERH. STRINDLUND.

FOLKE JOHANSSON.

Bilaga K.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Motionärerna uttala, att den mätning av rundvirke, som utföres av de inom ett antal älvdalar i Norrland, Dalarna och Värmland arbetande s. k. mätnings- eller tumningsföreningarna, företrädesvis avser leverans- eller köpvirke d. v. s. sådant virke som varit föremål för försäljning under avtalat villkor, att likviden skall erläggas på grundval av den kvantitet av resp. sortiment och kvalitéer, som konstateras vid mätningsföreningens inmätning. Det säges vidare, att åtskilliga industriföretag även låta föreningarna inmäta virket från företagens egna skogar.

Motionärerna anse, att goda skäl finnas för att fordra, att allt virke, som nedlägges i flottled, skall inmätas genom mätningsföreningen, sålunda ej blott det s. k. köpvirket utan även det virke, som uttages från industriföretagens

egna skogar eller faller från av dem inköpta rotstämplingar eller avverkningsrätter. De hemställa därför, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Motionärernas motiv för detta yrkande kunna sammanfattas sålunda:

1) Flottningskostnaderna fördelas på flottgodsets mängd och kubikmassa på grundval av mätningen. Denna bör därför vara enhetlig. Här är underförstått, att om företagens egen mätning av virke från egna skogar är felaktig och för låg, belastas detta virke med för låg andel av flottningskostnaderna, medan då samtidigt köpvirket får bära för stor andel vid repartitionen av flottningskostnaderna.

2) Skatteunderlagets storlek är beroende av virkets mätning. Detta gäller såväl inkomstbeskattningen som skogsaccisen. En felaktig mätning skulle enligt motionärerna sänka skatteunderlaget beträffande båda nämnda skatteformer.

3) Likviden för huggning och körning till skogsarbetarna utgår efter vid mätningen fastställd kvantitet. Det är därför ett arbetarnas intresse, att mätningen är korrekt.

4) Mätningens föreningsmätning bör bli billigare per enhet, om totala kvantiteten ökas genom att företagens virke från egna skogar får ingå.

Motionärerna synas anse, att den önskade effekten nämligen att allt virke, som är föremål för allmän flottning, skall mätas genom mätningens föreningsmätning, bör kunna nås genom ändring av lagen den 20 juni 1935 om virkesmätning. Förmodligen syfta de till, att sagda lag bör ändras i så måtto, att i densamma stadgas obligatorisk mätning genom virkesmätningens nämnd av allt virke, som ingår i flottningen. Företagens virke från egna skogar och rotköp skulle sålunda införas under den i lagen omtalade mätningens nämndens mätningens monopol. Motionärerna ha icke förbisett, att Konungen hittills icke beträffande något län förordnat, att lagen skall tillämpas. Då de även torde ha funnit, att lagtvång näppeligen kan stadgas om obligatorisk inmätning genom ett privat, av lagstiftningen icke reglerat organ som de nuvarande mätningens föreningsmätningarna, ha motionärerna framfört den tanken, att en i virkesmätningens lag införd skyldighet för företagen att mäta eget virke genom virkesmätningens nämnd skulle kunna utformas så, att densamma förmådde företagen att nu frivilligt — utan att lagen behövde träda i tillämpning — låta de nuvarande mätningens föreningsmätningarna inmäta deras virke från egna skogar. Hotet, att en på nämnt sätt förändrad virkesmätningens lag skulle av säljareparten begäras i tillämpning, borde sålunda enligt motionärerna vara tillräckligt för att tvinga in företagens eget virke till de nuvarande föreningsmätningens mätning.

Sveriges skogsägareförbund får för egen del i ärendet anföra:

Motionärernas hela tankegång och bevisning är en konstruktion, som teoretiskt måhända kan synas hava något fog, men som icke täcker det verkliga läget. Hela detta spörsmål är helt enkelt en praktiskt organisatorisk lämplighetsfråga. I många fall ställer det sig för bolagen ur organisatorisk synpunkt bäst och billigast att låta mätningens föreningsmätningarna ha hand om virket. I sådana fall få de även göra detta. I andra fall är företagens personalorganisation m. m. sådan, att det för dem ställer sig enklare, bekvämare och billigare att mäta själva. De göra då även detta. Inom de vattendrag, där mätningens föreningsmätning nu finnes, förekommer sålunda i större eller mindre omfattning, att företagen frivilligt mäta det egna virket genom föreningsmätningens mätning. Till exemplifiering av detta må följande statistiska siffror anföras.

I samtliga inmätningens föreningsmätningar utom Sundsvalls, från vilken fullständig

statistik ej erhållits, ha under de tre sist avslutade tumningssäsongerna sammanlagt inmätts 204 milj. bitar. Av dessa utgjordes 93 milj. bitar eller 46 % av virke från egna skogar eller rotköp. Dessa siffror torde visa, att företagen i nu förevarande hänseende icke handla enligt någon viss tendens utan efter praktisk läglighet från fall till fall.

De motiv, som därvid bestämma företagens handlingssätt, torde böra närmare belysas.

Många företag hava för stämplingar, skogsvårdsarbeten m. m. en fast anställd förmanspersonal. Det ställer sig i detta fall såväl för företagen som för personalen mest lämpligt att personalen får användas för egen tumning. Särskilt i sådana fall då företagen besitta stora, samlade skogskomplex, där avverkningarna äro koncentrerade, kan denna tumning utföras för lägre kostnad, än vad inmätning genom föreningen skulle betinga. Även beträffande virke från avlägset och för sig liggande fastigheter, dit föreningens personal icke kan sändas utan betydande kostnader, kan mätning genom företagens förmanspersonal innebära besparingar. Ett mätningssmonopol för föreningen skulle i dylika fall utan någon motsvarande fördel för företaget fördyra dettas mätningkostnader.

För några företag tillkomma ytterligare motiv för egen mätning. Dessa företag låta vid mätningen utskilja och med särskilda märken markera stockar, som skola användas till speciella ändamål. Detta särskilda uppsökande av vissa specialsorter sker efter särskilda instruktioner och kräver speciell erfarenhet. Förfarandet är jämväl tidsödande. Personal, som handlägger denna mätning, är därför helt tidsavlönad. Sagda speciella granskning kan av dessa skäl icke lämpligen utföras vid föreningens standardtumning. Vid fall av obligatorisk mätning genom föreningen skulle nu ifrågavarande företag bli tvungna att ändock verkställa egen mätning, d. v. s. företaget skulle nödgas betala dubbla mätningkostnader.

Med det sagda har förbundet velat visa, att praktiska lämplighetsskäl äro för företagen helt avgörande i frågan om de skola genom egen personal eller genom föreningarna mäta det virke, som faller från deras egna skogar och avverkningsrätter.

Förbundet övergår härefter till att granska de motiv, som motionärerna anfört för sitt yrkande om obligatorisk mätning genom föreningarna.

Motionärernas första motiv var, att företagens uppgifter om flottgodset från deras egna skogar och avverkningsrätter kunde bliva felaktiga, om mätningen ej skedde genom »opartiskt organ». Skall detta motiv hava någon bärkraft, måste det tydas så, att det förekommer eller kan befaras förekomma, att företagen lämna felaktiga virkesanmälningar till flottningsföreningen. Förbundet anser denna misstanke helt obefogad. I övrigt utöva flottningsföreningarna själva kontroll över virkesanmälningarnas riktighet. Ärligen uttagas hos flertalet flottningsföreningar genom lottning något eller några företag, vilkas inlämnade virkesanmälningar ingående granskas av flottningsföreningens revisorer, av vilka en plägar vara tillsatt av länsstyrelsen. Detta sker bl. a. genom jämförelser med tumsedlarna och med de kontokuranter, som uppgjorts med virkeskörarna. Då det icke kan förekomma, att arbetarna åtnöjas med likvid för ett färre antal stockar eller kubikfot, än de verkligen huggit eller kört, måste sagda kontokuranter i nu ifrågavarande hänseende äga vitsord. Härutöver utövas viss, ehuru ej fullt exakt kontroll genom räkning vid sorteringen av antalet bitar med varje flottandes märke.

Saknas sålunda fog för motionärernas yrkande, i vad avser virkesanmälnin-

garnas korrekthet, så faller samtidigt deras andra motiv, nämligen att företagen skulle kunna avgiva felaktiga virkesdeklarationer och inkomstdeklarationer, därest icke storleken av deras virkesuttag från egna skogar kontrolleras genom mätning av utomstående. Frånsett detta kan den åsyftade skattekontrollen av flera anledningar ej vinnas genom den föreslagna tvångsåtgärden. I detta hänseende må först nämnas, att allt avverkat virke ej går till flottlederna. Avsevärda kvantiteter fraktas med bil och järnväg. Vidare kan framhållas, att virkets inmätning endast ger dess kubikmassa. Beskattningen, såväl den statliga och kommunala inkomstskatten som skogsaccisen, grunda sig på rotnettovärdet. Här inkomma sålunda två nya faktorer, nämligen à-pris och avverkningskostnaden. Beträffande inkomstbeskattningen skall virket därjämte bära viss andel i företagets allmänna omkostnader. Ur skattekontrollsynpunkt spelar det i motionen föreslagna tvångsförfarandet därför ingen roll.

Motionärernas tredje argument var, att mätningens förenings opartiska mätning skulle på ett bättre sätt trygga skogsarbetarnas rätt att få sin ackordlön beräknad på en riktigt uppmätt virkesmängd. Motionärerna hysa här onödiga bekymmer. Arbetarna kontrollera själva, att företagets mätning, som ligger till grund för arbetarnas avlöning, icke är för dem oförmånlig. I detta sammanhang må framhållas, att vid mätningens förenings inmätning en kvalitetsbedömning av virket sker, som i viss ordning kan föranleda en nedsättning av den bokförda kvantiteten under den verkliga. Virket nedsättes efter fastställda regler för felaktigheter och skador, varvid dock även bruttokubiken uträknas. Vid företagets mätning, som ligger till grund för avlöningen, sker icke sådan nedsättning.

Företagens mätning är sålunda för arbetarna lika förmånlig. Det kan vara av intresse att taga del av vad departementschefen anförde härom i prop. nr 140 vid 1935 års riksdag, när lag om virkesmätning antogs av statsmakterna. Han yttrade: »Vad angår kommissionens förslag att mätning av virke, som uteslutande verkställes i ändamål att bestämma avlöning åt arbetare, vilka ombesörjt virkets avverkning eller utdrivning, skall undantagas från monopolens tillämpning, vill jag erinra, att dylik mätning i allmänhet är av mycket enklare beskaffenhet än mätning av köpvirke. Mätningen avser nämligen i detta fall i regel allenast ett fastställande av det avverkade virkets kvantitet, ej ett bedömande av kvaliteten. Riktigheten av mätningen är därför oftast väsentligt lättare att kontrollera än då fråga är om mätning av köpvirke. De skäl, som tala för införande av mätningens monopol i fråga om den senare mätningen, föreligga därför ej beträffande den förra. Det är jämväl att märka, att då virkesmätningens nämnds monopol till övervägande del kommer att omfatta kvalitetsmätning, ett inordnande av mätning för bestämmande av skogsarbetares avlöning under monopolen skulle kunna få till följd, att vid sådan mätning hänsyn i ökad omfattning komme att tagas till virkets kvalitet. En dylik utveckling bör tydligen ej befrämjas genom lagstiftningen. Av dessa skäl har jag i likhet med kommissionen ansett ifrågakommande mätning böra uteslutas från monopolen.»

Slutligen får förbundet behandla motionärernas fjärde och sista motiv, nämligen att ett tvångsvis införande av företagets virke från egna skogar under föreningsmätning skulle förbilliga denna genom att föreningsarna finge arbeta med större sammanlagd virkesmängd. Det är sannolikt, att detta skulle kunna något nedbringa deras medelkostnad per stock, genom att deras allmänna omkostnader finge slås ut på ett större antal stockar. Det kan dock icke orsaka någon större skillnad. Andelen per bit för fasta kostnader är obetydlig. Den största kostnaden för föreningsarnas arbete belöper på själva mätningen,

och denna betalas delvis på ackord efter inmätt kvantitet. Denna kostnadspost minskas därför mycket obetydligt per enhet genom att mängden ökas.

Oavsett huru härmed må förhålla sig kan förbundet icke anse det vara rimligt att tvinga ett företag, som med större fördel själv mäter eget virke, att använda föreningens mätning endast för att göra denna billigare för dem, som hava behov därav. Om ett antal intressenter till eget gagn sammansluta sig till ett gemensamt företag, böra de icke rimligen kunna tvinga dem, som ej hava gagn av företaget, att deltaga i detta endast för att intressenternas egna kostnader därigenom skulle bliva lägre.

*

Förbundet har med det ovan sagda velat visa, att några bärande motiv ej finnas för att genom lagstiftningsåtgärder tvinga skogsägare att mäta virke från egen skog eller avverkningsrätt genom de nu förefintliga mätningföreningarna. Dessas betydelsefulla uppgift är att mäta köpvirke. Beträffande detta är köpeskillningens storlek beroende av huru mätningen utfaller. Här är sålunda två parter, säljarens och köparens, rätt beroende av huru mätningen utfaller. Det kan då vara befogat, att mätningen utföres av ett fristående, opartiskt organ. Detta skäl föreligger icke beträffande företagets virke från egen skog. Det bör då även i detta senare fall stå virkesägaren fritt att efter organisatoriska lämplighetsskäl själv avgöra, om han vill anlita mätningföreningen eller mäta sitt virke själv. Förbundet får av denna anledning avstyrka motionen.

Stockholm den 8 mars 1943.

AXEL von SNEIDERN.

Sveriges Skogsägareförbund.

Nils Schager.

SVERIGES
SKOGSÄGAREFÖRENINGARS
RIKSFÖRBUND
FÖRENING U. P. A.

Bilaga L.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, som beretts tillfälle att avgiva yttrande över motion nr 269 av herrar Hedlund i Rådomb och Andersson i Heddensbyn angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning, får härmed värdsamt anföra följande.

Som grund för flottningskostnadernas debitering i allmän flottled ligger den uppskattning av virkets kubikmassa, som erhålles vid inmätning eller in-tumning av det flottgods, som tillföres flottleden. Om totala fraktkostnaden på ett fullt rättvisande sätt skall kunna slås ut per flottningsenhet måste in-

vägningen eller inmätningen av den vara, som skall befraktas, ske på ett likvärdigt sätt, vilket förutsätter, att bedömningen sker enligt ensartade normer och av opartisk institution. Man har icke anledning att säga att så hittills varit fallet. Beträffande det virke som transporteras i en och samma allmänna flottled och som utgöres av dels inköpt, upphugget leveransvirke, dels virke från egen avverkning av å rot inköpta poster och dels av virke från egna fastigheter har tillämpats och tillämpas ännu högst olika förfaranden vid behandlingen och inmätningen.

Inom de norrländska flottlederna har inmätningföreningar inrättats med ändamål att åstadkomma en korrekt och likartad mätning av virke, som av respektive medlemmar inköpes eller anmäles till mätning. Genom sådant enhetligt förfarande vid inmätning har köparna velat eliminera de förut ofta tillämpade osunda konkurrensmetoder, som den enskilda fria inmätningen möjliggjort, varigenom till leverantören utlovad »bra» och »liberal» tumning av köpareparten utnyttjats för att reglera ett från början enhetligt inköpspris i sådan riktning, att det lockat leverantören till avslut. Inom köparekretsar har man sålunda reagerat mot vars och ens rätt att genom egen mätning fritt »behandla» köpvirket och reaktionerna häremot har tagit sig uttryck i bildandet av inmätningföreningar. Enligt deras stadgar är det medlemmens icke endast rätt, utan även plikt att föreningsmäta allt köpvirke. Köparna ha sålunda själva med skärpa understrukit det faktum, att en icke önskvärd olikhet i inmätningresultatet alltid ligger nära till hands att medvetet eller omedvetet framskapa om mätningen sker av virkesägaren själv i stället för av opartiskt mätareorgan.

Även om sålunda leveransvirket eller köpvirket numera genom överenskomelse mellan köparna sker genom opartiskt organ tillämpas fortfarande ofta det sättet, att virke från inköpta avverkningsrätter och från egna fastigheter mätes av virkesägaren själv med de ofrånkomliga ojämnheter i bedömandet, som i föregående stycke understrukits.

Givetvis kan nu från köparehåll anföras att beträffande virke från egen fastighet eller från rotköp ägaren bör hava frihet att mäta detta på det sätt han anser lämpligt, då ju mätningen härvidlag i jämförelse med förhållandena vid direkta leveransköp icke innebär något bestämmande av köpeskilling, utan endast berör ägarens egna intressen. Mot detta kan då erinras, att lika väl som vid leveransköp en rättvis och objektiv mätning har av köpareparten ansetts nödvändig genom mätningföreningarnas medverkan så bör i konsekvens härmed också all mätning, som ligger till grundval för åsättande av en rättvis fraktkostnad, bliva utförd på likartat sätt, oavsett varifrån det virke härstammar, som skall befraktas i en och samma flottled.

Utän undantag ankommer det på leverantören skogsägaren att direkt eller indirekt betala flottnings- m. fl. kostnader, och det är därför för denna part av största intresse att dessa kostnader bli så rättvist fördelade som möjligt på allt tillsläppt virke. Därest allt flottvirke behandlas på samma sätt d. v. s. genom opartisk mätning av mätningförening kommer icke endast kostnaderna för inmätning att kunna reduceras, utan underlaget för flottningskostnaderna även att bliva rättvist, då därmed varje godtycklig behandling och inmätning av en befraktare beträffande eget virke omöjliggöres.

För den enskilde skogsägaren lägges den inmätning av hans leveransvirke, som sker av inmätningförening, till grund för hans deklaration till skogsaccis och inkomstskatt. Beträffande virke från rotköp och från egna fastigheter gäller i allmänhet samma sak. Då bör också enligt riksförbundets förmenande mätning i egen regi icke godtagas utan överlämnas till opartisk mätning genom mät-

ningsförening så att underlaget för beskattningen blir bedömt efter enahanda grunder och pålagorna komma att drabba lika, vare sig det gäller köpvirke, virke från avverkningsrätter eller från egen fastighet.

Riksförbundet har i ovan anförda velat poängtera rättvisekravet då det gäller olika skogsägare och deras virke. Då behandlingen och inmätningen av virket ligger till grund för fördelning av kostnader för inmätning, flottning, skatter, i vissa fall avverkningskostnader etc. bör denna ske på ett ensartat, likvärdigt och opartiskt sätt utan att de olika intressenterna givas möjligheter att efter godtycke påverka grunderna för en fullt rättvis och objektiv kostnadsfördelning.

På grund av vad i föregående uttalats

får riksförbundet sålunda på det livligaste tillstyrka den av herrar Hedlund i Rådomb. fl. väckta motionen om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

Stockholm den 11 mars 1943.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund

GUSTAF WIRENFELT.

SVERIGES INDUSTRIFÖRBUND

Bilaga M.

Till Riksdagen andra lagutskott.

Genom remiss den 8 sistlidne februari har utskottet berett Sveriges industriförbund tillfälle att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 269, av herrar Hedlund i Rådomb. och Andersson i Hedensbyn angående utredning av frågan om opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

I anledning härav får industriförbundet till remissens besvarande åberopa vad skogsindustriernas samarbetsutskott, som erhållit förbundets uppdrag att bereda detta ärende, anført i sitt den 10 innevarande mars dagtecknade, härvid fogade yttrande.

Stockholm den 11 mars 1943.

Sveriges Industriförbund

ERNST WEHTJE.

Gustaf Settergren.

Yttrande med anledning av motion II: 269 av herrar Hedlund i Rådomb och Andersson i Hedensbyn med begäran om utredning rörande opartisk mätning av allt virke, som ingår i allmän flottning.

En sammanställning över allt virke, som under de tre sistförflutna säsongerna intummats av samtliga inmätningsföreningar fr. o. m. Värmland t. o. m. Norrbotten — med undantag för Sundsvalls virkesmätningsförening, för vilken statistik ej föreligger — utvisar en total kvantitet av 204.081.970 st. bitar. *Leveransvirke* ingår i denna kvantitet med 110.713.257 st. Resterande del 93.368.713 utgöres däremot av *eget virke*, som sålunda representerar i det närmaste enahanda kvantitet som leveransvirket eller exakt angivet 46 %. Det egna virket utgöres dels av virke från egna fastigheter och dels av trädköpsvirke — med i stort sett ungefär hälften på vardera gruppen.

Redan dessa siffror torde utvisa, att någon systematisk tendens från skogsindustriens sida att undvika tumning av inmätningsförening å eget virke icke förefinnes. Om från motionärernas sida en underförstådd tanke föreligger, att skogsindustrien skulle utnyttja den egna tumningen till att skaffa sig någon oberättigad förmån av en eller annan art, ger denna statistik i alla händelser icke belägg för en dylik misstanke.

Om tumningen av skogsindustriens egna virke verkställs i inmätningsföreningens eller egen regi, är nämligen ett spörsmål, som helt betingas och regleras av praktiska motiv av organisatorisk art. Kostnads- och andra lämplighetshänsyn spela även in. Sålunda har skogsindustrien numera vanligen en mer eller mindre fast anställd förmanskår, som under sommaren användes för skogsvårdsarbeten, stämplingar m. m. och under vintern för avverkningstillsyn, avmätning av virke samt tumning. Det faller sig då ofta ändamålsenligt och lämpligt — såväl för företagen själva som för förmanspersonalen — att förmännen vid sidan av andra uppgifter beredas intermittert arbete med tumning av eget virke. Särskilt gäller detta, då företagen inneha större samlade skogskomplex med koncentrerade avverkningar, där ett dylikt arrangemang jämväl kan medföra en väsentligt lägre tumningskostnad än vid tumning genom en tumningsförening. Tummarlagets resor kunna här inskränkas i hög grad, varigenom arbetstiden effektivare utnyttjas. Om inmätningsföreningen i dylika fall skulle äga tumningsmonopol, skulle detta, utan fördel för någon part, endast fördyra tumningskostnaden och därmed i sin mån verka sänkande på skogens rotvärde.

Än tyngre väger emellertid det förhållandet, att företagens egna tummare — även vid kontinuerligt tumningsarbete — kunna utnyttjas för kontroll över virkets avmätning, märkning, avläggning och behandling i övrigt med skyldighet att omedelbart vidtaga åtgärder i skogen för framtida rättelse, om felaktig behandling förekommer. Vid tumning genom en förening kan denna ändamålsenliga kontroll icke i samma mån utövas. I och med ett kollektivavtal i skogsbruket kan arbetsgivaren bli tvingad i en individuell upptagning av arbetsackorden. Detta sker då på så sätt att mätningen av virket för fastställande av avlöningen sker i skogen, vanligen i direkt anslutning till apteringen. Därvid antecknar förmannen samtidigt bruttomått för flottningsanmälan. Då denna mätning i skogen självfallet ej kan ske med anlåtande av en central tumningsförening, skulle avsett monopol medföra ett klart omotiverat tvång för skogsägaren att bekosta ytterligare en tumning. Vidare förekommer det allt oftare, att de egna tummarna användas för att samtidigt med tumningen urskilja och särmarkera vissa specialsortiment, som sedan vid industrien bliva föremål för särskild användning och behandling. Detta gäller speciellt sågtim-

ret och är av stor betydelse med hänsyn till de *kvalitetskrav som vidareförädling av sågverksprodukterna* medfört. Härför kräves emellertid särskilda instruktioner och speciell erfarenhet från tummarnas sida, som en inmättningsförening vanligen icke besitter och vilka instruktioner icke heller infogas i föreningarnas standardiserade tumning.

Den del av eget virke, som utgöres av *trädköpsvirke* intummas emellertid som regel av resp. inmättningsförening. Orsaken härtill är den, att företagen vanligen anse det vara ur kontrollsynpunkt olämpligt, att en förman intummar *verkliga* utfallet från en stämpling, som samme förman eventuellt tidigare taxerat på rot, d. v. s. verkställt den *uppskattning* av utbytet, som sedan lagts till grund för köpeskillingen.

Resterande del av det egna virket eller *virke från egna fastigheter* intummas som nämnt allt efter lämplighetshänsyn genom inmättningsförening eller genom egen tumning. Då egen tumning tillämpas, sker detta normalt alltid under noggrann kontroll av tummarlagens arbete. Den viktigaste kontrollåtgärden är härvid s. k. kontrolltumnings på enahanda sätt, som sker i tumningsföreningarnas verksamhet, d. v. s. genom stiekkontroll eller omtumning av partier. Nöjaktig överensstämmelse mellan de båda tumningsresultaten skall därvid föreligga. Denna flygande kontroll, som alltid hänger över de egna tummarlagen och som i stort antal fall av företagen anförtros åt tumningsföreningarna, torde mera effektivt än andra kontrollåtgärder ha medverkat till att företagens egna tumningar befinna sig på den höga nivå, som verkligen är fallet och som fortlöpande kan konstateras med stöd av kontrolltumningsresultat. Motionärernas antydningar om olikartad tumning och bristande enhetlighet vid företagens egna tumningar tillbakavisas därför såsom saknande reell grund.

Emellertid föreligga i verkligheten ytterligare kontroll rörande de egna tumningarna. Man kan härvid lämpligen följa den kronologiska utvecklingsgången från rot till sorteringsverket och sålunda börja med *virkets avverkning*.

I de avverkningskontrakt, som avtalsenligt tillämpas mellan industriföretagen och resp. körare och huggare, finnes bl. a. den bestämmelsen, att köraren är skyldig hålla manskap vid intumningen av virket. Kontraktstagaren, d. v. s. köraren, är enligt avtalet t. o. m. skyldig att personligen eller genom ombud närvara vid tumningen. Att denna bestämmelse jämväl är avsedd som kontrollmöjlighet framgår av fortsättningen i samma avtal, som föreskriver, att ev. anmärkningar måste framställas under tumningens gång. Man är sålunda berättigad påstå, att en fortlöpande kontroll över företagens egna tumningar utövas av avverkningsmanskabet. Då manskapets ersättning för avverkningsarbetet utgår på basis av intumningen, bör denna kontroll kunna tillmätas vitsord. Någon erinran mot detta system har, så vitt är känt, icke framkommit från körarens sida.

Efter avverkning kommer sedan *flottningen*, föregången av företagens virkesanmälningar till resp. flottningsföreningar.

Från den teoretiska och verklighetsfrämmande synpunkt på saken, som motionärerna anlagt, skulle det ju kunna tänkas, att företagen visserligen inmäta virket på behörigt sätt, men att de däremot ingiva ofullständiga uppgifter rörande virkeskvantiteten till flottningsföreningen. Gentemot en sådan eventualitet innebär emellertid motionärernas förslag om obligatorisk tumning genom tumningsförening icke någon fullgod säkerhet i och för sig.

Även på detta område föreligger emellertid sedan länge tillbaka ett kontrollsystem, som utövas av flottningsföreningens revisorer — däribland en är utsedd av länsstyrelsen — och som med tanke på flottningskostnadernas rättmä-

tiga fördelning torde fungera på ett vida effektivare sätt än motionärernas mätningssmonopol. Inom de flesta flottningsföreningar tillämpas nämligen det systemet, att ett fixerat antal virkestillsläppare för varje år uttagas genom lottning, varefter företagen i fråga äro skyldiga att ställa samtliga tumsedlar, virkessammandrag, kontokuranter med avverkare m. fl. handlingar till revisorerernas förfogande. Den ingående granskning, som flottningsföreningen härigenom har möjlighet att göra och regelbundet verkställer, torde praktiskt taget utesluta varje möjlighet till missbruk av det förtroende, som även dessa deklARATIONER av virke måste grunda sig på.

Slutligen må även anföras att flottningsföreningens beräkning vid *sorteringen* ger en viss kontrollmöjlighet — även om dess betydelse icke må överskattas. Här erhåller flottningsföreningen sålunda själv en uppgift om resp. tillsläppares utsorterade stycketal. För kubikmassan innebär detta emellertid icke någon ytterligare kontroll; sjunkvirke samt i flottleden kvarliggande virke från föregående eller till efterföljande år försvagar vidare sorteringskontrollen i vad den avser ett löpande år. För en följd av år ställer sig saken annorlunda.

Inmätningföreningarnas egentliga uppgift är och skall vara att mäta *leveransvirke*. Härvid är köpeskillningens storlek och därmed tvenne parter, säljarens och köparens, rätt beroende av tumningens resultat. I enlighet härmed äro säljare och köpare lika representerade i inmätningföreningarnas ledning. Skulle emellertid *eget virke* tvångsvis införas under dessa föreningar, torde krav på ändrad representation i styrelserna komma att framföras och även andra frågor ånyo att väckas till liv. Sannolikt skulle även förutsättningarna försämrats för nuvarande frivilliga överenskommelser mellan köpare och säljare om virkesmätningens ordnande.

Skogsindustriernas samarbetsutskott, som är ett gemensamt organ för svenska trävaru-, cellulosa- och trämasseföreningarna, har med dessa uttalanden velat visa, att något behov av förändring i nu rådande förhållanden icke föreligga. Bärande motiv saknas för att genom lagstiftningsåtgärder tvinga skogsägarna att inmäta eget virke, d. v. s. virke från egen skog eller avverkningsrätt, genom befintliga inmätningföreningar. Detta skulle icke blott innebära ökad kostnad för ett flertal skogsägare som på billigare sätt än genom inmätningföreningen kunna inmäta det egna virket, enligt vad tidigare framhållits, utan även komma att stå hindrande i vägen för de rationaliseringskrav ifråga om virkets utnyttjande, som tillhöra dagens och framtidens problem. Alla åtgärder, som kunna verka sänkande på skogens rotvärde, höra sorgfälligt undvikas — inte minst med tanke på den krisperiod, som otvivelaktigt förestår.

På anförda grunder får samarbetsutskottet avstyrka motionärernas hemställan om utredning.

Stockholm den 10 mars 1943.

Skogsindustriernas samarbetsutskott.

J. L. EKMAN.

Till andra lagutskottet.

Svenska Skogs- och Flottningsarbetareförbundet, som beretts tillfälle avgiva yttrande över inom riksdagens andra kammare väckta motion nr 269, får i anledning härav åberopa förbundets yttrande den 2 november 1934 över betänkande med förslag till lag om virkesmätning m. m.

Gävle den 9 mars 1943.

SV. SKOGS- O. FLOTTNINGSARBETAREFÖRBUNDET

Henning Jonsson.
